

**توسعه کتابخانه با تکنیک‌های خلاقیت
و مهندسی ارزش**

www.ketab.ir

دکتر فائزه فرهودی

سرشناسه	فرهودی، فائزه، ۱۳۶۲ -
عنوان و نام پدیدآور	توسعه کتابخانه با تکنیک‌های خلاقیت و مهندسی ارزش / فائزه فرهودی.
مشخصات نشر	قم: انتشارات دارالفکر، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۲۳۶ ص.: جدول.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۲۷۰-۳۹۹-۶ :
وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا	
یادداشت	کتابنامه: ص. [۲۱۵] - ۲۳۶.
موضوع	کتابخانه‌ها -- نوآوری
موضوع	Libraries -- Technological innovations
موضوع	کتابداری -- نوآوری -- مدیریت
موضوع	Library science -- Technological innovations -- Management
موضوع	مهندسی ارزش (کنترل هزینه)
موضوع	Value analysis (Cost control)
رده بندی کنگره	Z۶۷۸/۹ :
رده بندی دیویی	۰۲۰/۲۸۵ :
شماره کتابشناسی ملی:	۷۶۴۴۸۰۲ :

انتشارات دارالفکر
تاسیس ۱۳۳۶

مؤسس: مرحوم حضرت حجة الاسلام والمسلمین
آقای حاج سید عبدالحمید مولانا (ره)

توسعه کتابخانه با تکنیک‌های خلاقیت و مهندسی ارزش

مولف: فائزه فرهودی
ناشر: انتشارات دارالفکر
چاپخانه: مبین - قم
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۰
شمارگان: ۱۰۰ نسخه
قیمت: ۵۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۲۷۰ - ۳۹۹ - ۶ - ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۲۷۰ - ۳۹۹ - ۶ - ISBN 978 - 600 - 270 - 399 - 6

دفتر مرکزی: قم، خیابان شهداء (صفائیه)، مجتمع تجاری صفائیه، طبقه سوم
تلفن: ۳۷۷۴۳۵۴۴ - ۳۷۷۳۳۶۴۵ فاکس: ۳۷۷۳۸۸۱۴
دفتر تهران: خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای ژاندارمری،
روبه روی اداره پست، پلاک ۱۲۴ واحدیک تلفن: ۶۶۴۰۹۳۵۲ - ۶۶۴۰۸۹۲۷

www.darolfekr.com کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است info@darolfekr.com

هرگونه تکثیر از تمام یا قسمتی از این اثر بصورت حروفچینی یا عکسبرداری، چاپ مجدد، چاپ افست، پلای کپی و انواع دیگر چاپ بدون اجازه کتبی ناشر شرعاً جایز نمی باشد و پیگرد قانونی به همراه خواهد داشت.

فهرست مطالب

پیشگفتار	۱۱
مقدمه	۱۵

فصل اول: خلاقیت: تعاریف، مفاهیم و مؤلفه ها

تعریف خلاقیت	۲۳
تعریف نوآوری	۲۶
فرآیند نوآوری موفقیت آمیز	۲۷
مدیریت نوآوری در سازمان ها	۲۸
موانع نوآوری	۲۸
تعریف کارآفرینی	۲۹
مؤلفه های خلاقیت	۳۱
انواع خلاقیت	۳۱
شرایط ایجاد خلاقیت	۳۲
بخش (جزء) های تشکیل دهنده ی خلاقیت	۳۳
مراحل خلاقیت	۳۵
موانع خلاقیت	۳۶
ویژگی های سازمان های خلاق	۳۷
نقش مدیر در پرورش خلاقیت در سازمان	۳۸

- ویژگی‌های تفکر خلاق ۴۰
- ویژگی‌های شخصیتی افراد خلاق ۴۰
- جمع بندی فصل ۴۲

فصل دوم: خلاقیت در سازمان‌ها و کتابخانه‌ها

- مدیریت خلاقانه در سازمان‌ها ۴۷
- شرایط لازم جهت ایجاد خلاقیت در سازمان‌ها ۴۸
- مدیریت خلاقانه در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی ۵۰
- نقش مدیر در ایجاد خلاقیت در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی ۵۲
- ویژگی‌های شخصی مدیران و کتابداران خلاق ۵۷
- صفات برجسته کتابداران خلاق ۵۹
- جمع بندی فصل ۶۰

فصل سوم: مهندسی ارزش: تعاریف و مفاهیم

- تعریف مهندسی ارزش ۶۳
- مزایای به کارگیری مهندسی ارزش ۶۷
- برنامه کار مهندسی ارزش ۶۷
- مرحله پیش مطالعه ۶۸
- مرحله مطالعه اصلی ۶۹
- فعالیت‌های پس مطالعه ۷۰
- فعالیت‌های پیگیری مطالعه ارزش ۷۱
- جمع بندی فصل ۷۲

فصل چهارم: مهندسی ارزش در سازمان ها و کتابخانه ها

- مهندسی ارزش در کتابداری و اطلاع رسانی ۷۵
- مهندسی ارزش در بخش فراهم آوری منابع و مجموعه سازی ۷۷
- مهندسی ارزش در بخش سازماندهی اطلاعات ۸۶
- مهندسی ارزش در بخش فناوری اطلاعات ۹۵
- *شکاف دیجیتال: ۹۶
- *مالکیت فکری (معنوی): ۹۹
- *ناپایداری های فناوری جدید: ۱۰۴
- *حفاظت دیجیتال: ۱۰۶
- *پذیرش فناوری: ۱۱۱
- *باز بودن راه سوء استفاده: ۱۱۳
- *چالش های آموزشی: ۱۱۹
- *چالش های زبانی: ۱۲۵
- *کاهش حضور کاربران در کتابخانه: ۱۲۹
- مهندسی ارزش در بخش امانت ۱۳۲
- مهندسی ارزش در بخش مرجع ۱۴۰
- مهندسی ارزش در بخش نشریات ادواری ۱۴۹
- جمع بندی فصل ۱۶۱

فصل پنجم: توسعه سازمانی و توسعه در کتابخانه ها

- تعریف توسعه سازمانی ۱۶۵
- شاخصه های مؤثر بر توسعه سازمانی ۱۶۸

• پیشگفتار

یکی از ویژگی‌های مشترک سازمان‌ها این است که جهت حفظ بقاء و داشتن مزیت رقابتی، ناگزیرند به سازمانی خلاق و نوآور تبدیل شوند؛ به گونه‌ای که خود را در جهت مدیریت تغییرات شتابان و دگرگونی‌های ژرف جهانی آماده سازند. براساس این استدلال، کشورهای صنعتی بر آموزش خلاقیت تأکید بسیار دارند و در انتخاب افراد خلاق، نوآور و آینده‌نگر در سازمان‌ها (که رهیافت‌های بدیع و خلاقانه‌ای را برای مسایل پیچیده ارائه می‌کنند)، دقت و اهتمام زیادی به خرج می‌دهند (نیر و جوکار، ۱۳۹۱).

کتابخانه‌ها نیز از این امر مستثنی نیستند به ویژه که جذب مخاطب در کتابخانه‌ها رابطه مستقیمی با نحوه انجام فعالیت‌های کتابداران دارد و خلاق بودن آنها می‌تواند نقش مؤثری در کتاب‌خوان کردن اقشار مختلف مردم و ترویج فرهنگ مطالعه داشته باشد. تغییرات گسترده در عرصه فناوری اطلاعات و سایر فعالیت‌های کتابخانه‌ها، باعث شده تا کتابداران در صدد به روز کردن اطلاعات خود و استفاده از تمام امکانات برآیند؛ اما از سوی دیگر محدودیت‌های کتابخانه‌ها در زمینه تخصیص بودجه، مانع از انجام بسیاری از فعالیت‌های جدید می‌شود؛ لذا ضروری به نظر می‌رسد کتابخانه‌ها رویکردها و راهکارهایی به کارگیرند تا علیرغم محدودیت‌های مالی و با صرف کمترین هزینه، بتوانند بیشترین بهترین و مبتکرانه‌ترین خدمات و فعالیت‌ها را ارائه دهند.

کتاب حاضر دیدگاه‌هایی نو و رویکردهایی جدید را به کتابخانه‌ها پیشنهاد می‌دهد؛ نحوه متفاوت اندیشیدن؛ متفاوت عمل کردن؛ استفاده از میان‌برها جهت صرفه‌جویی در زمان و بودجه و به طور کلی طرحی نو در انداختن در چگونگی انجام تمام فعالیت‌ها و خدمات کتابخانه. نویسنده بر آن است تا در خواننده خود این باور را ایجاد کند که می‌تواند فعالیت‌های روزمره و همیشگی خود را از مسیری دیگر انجام دهد؛ می‌تواند نسبت به گذشته متفاوت‌تر بیندیشد و متفاوت‌تر نیز عمل کند. در این کتاب برای اولین بار به مفاهیم «خلاقیت» و

«مهندسی ارزش» در راستای ایجاد توسعه در کتابخانه ها پرداخته شده؛ چرا که نویسنده در پی مطالعات و تجربیات عینی و عملی خود در کتابخانه ها و مراکز اطلاع رسانی مختلف (کتابخانه های وابسته به دانشگاه ها و پژوهشگاه های زیر نظر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و کتابخانه های عمومی زیر نظر نهاد کتابخانه های عمومی کشور)، به این نتیجه رسیده که یکی از موانع مهم در توسعه کتابخانه ها، روزمزی، تکرار فعالیت های یکنواخت و انجام آن فعالیت ها با روش های همیشگی است؛ به نحوی که نه کتابداران و نه مدیران کتابخانه ها هرگز حتی به فکر ایجاد تغییر در انجام فعالیت ها نیستند و یا اگر هم باشند از تکنیک ها و مراحل ایجاد تغییرات سازنده و توسعه-محور در کتابخانه ها بی اطلاع هستند. یکی از مهمترین دلایل کم اطلاعی و عدم آگاهی مدیران کتابخانه ها و کتابداران از روش های به کارگیری راهکارهای خلاقانه و تکنیک های مهندسی ارزش در امور کتابخانه ها این است که در متون کتابداری، به مباحث مربوط به «خلاقیت در کتابخانه ها» کمتر پرداخته شده و مفاهیمی مثل خلاقیت، نوآوری و کارآفرینی، اکثراً در سازمان های تجاری، صنعتی و در متون اقتصادی به کار رفته است. عمدتاً ارتباط چندانی بین «خلاقیت»، «مهندسی ارزش»، «توسعه سازمانی» و «کتابخانه ها» احساس نشده که به دنبال آن مطالعه و پژوهش های گسترده در این زمینه و تلاش جهت ایجاد ارتباط بین این مفاهیم، و احیاناً رفع چالش های احتمالی آن در آینده صورت بگیرد. اساساً چون در کتابخانه ها، فعالیت های درآمدزا و امور اقتصادی و مالی انجام نمی شود و کتابخانه، نهادی اطلاعات-محور است و مباحث اقتصاد اطلاعات و ارزش مادی اطلاعات جایگاه خاصی در فعالیت های کتابدارانه ندارد؛ لذا رقابت بین کتابخانه ها جهت ربودن گوی سبقت در جذب مخاطب، کیفیت ارائه خدمات، و به طور کلی در هیچ یک از امور کتابخانه وجود ندارد؛ لذا دلیل موجهی جهت کاربست خلاقیت و مهندسی ارزش دیده نمی شود.

نویسنده کتاب حاضر سعی دارد این نگاه را تغییر دهد و به شکل گسترده تری پای خلاقیت را در علوم اجتماعی و علوم انسانی باز کند؛ چرا که معتقد است خلاقیت صرفاً با امور تجاری و اقتصادی پیوند نخورده؛ بلکه هر سازمانی، چه تجاری و چه غیرتجاری، ناگزیر از توسعه، رشد و پیشرفت است و باید به موازات تغییرات تخصصی، ساختاری، فناورانه و ...، تغییر و تحول داشته باشد تا بتواند پاسخگوی نیازهای کاربران پیشرفته خود باشد. از سوی دیگر محدودیت های زمانی، بودجه ای، سخت افزاری و نرم افزاری، سازمان ها را ملزم

می‌کند تا نسبت به قبل متفاوت بیندیشند و برای انجام امور روزمره خود، مسیرهای متفاوت و کوتاه‌تری را امتحان کنند. قطعاً در پیمودن این مسیر، پیوند ناگسستنی خلاقیت با علوم انسانی و اجتماعی به وضوح مشخص خواهد شد.

کتابخانه‌ها به عنوان تنها متولیان گردآوری، پردازش و اشاعه اطلاعات، بیش از هر سازمان و نهادی، با افزایش سرسام‌آور اطلاعات و تنوع شیوه‌های پردازش و انتقال آن سروکار دارند و اگر نتوانند به درستی و در زمان مناسب، داده‌های خام را به اطلاعات پردازش‌شده و قابل استفاده برای کاربران خود تبدیل کنند و در کوتاه‌ترین زمان در اختیارشان قرار دهند، در واقع نتوانسته‌اند به مهمترین رسالت خود دست پیدا کنند. به بیان دیگر، نه می‌توان جلوی افزایش حجم روزافزون اطلاعات را گرفت؛ و نه می‌توان کاربران پیشرفته امروزی را بدون پاسخ رها کرد؛ لذا کتابخانه به عنوان واسطه بین اطلاعات و نیاز کاربران، ناگزیر است خلاقانه به وظایف خود بپردازد و همگام با تغییرات (هم در اطلاعات و منابع اطلاعاتی و هم در کاربران و نیازهای اطلاعاتی آنان)، تغییرات، پیشرفت‌ها و توسعه‌های لازم را در خود ایجاد کند. این امر جز با کاربست تکنیک‌های خلاقیت و مهندسی ارزش و تجهیز کردن کتابخانه‌ها به سلاح کتابداران خلاق و خوش ذوق امکان‌پذیر نیست.

در کتاب حاضر سعی شده از بین عوامل مختلف و مؤثر در ایجاد و توسعه کتابخانه‌ها، به مبحث نیروی انسانی و در راستای آن نقش خلاقیت نیروی انسانی و تکنیک‌های مهندسی ارزش در توسعه کتابخانه‌ها، پرداخته شود که انشاءالله مورد استفاده خوانندگان، به ویژه مدیران کتابخانه‌ها و کتابداران قرار بگیرد.

فائزه فرهودی

دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی

Faezehfarhoodi2000@yahoo.com ایمیل

@faezehfarhoodi2000 اینستاگرام

۰۹۱۲۷۴۶۰۶۵۹